

In the article the technology of the organization and conduction the research-teaching practice of physical education students educational-qualification level of „master”, which aims at the establishment and development of their creative professionalism, is based.

Key words: research-teaching practice, master, creative professional competence, sphere physical culture.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.013-045.55

О. В. Литвиненко

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

Виходячи з положень Закону України „Про вищу освіту” та державних програм розвитку вищої освіти в Україні, забезпечення особистісної спрямованості освіти є однією з важливих умов підвищення її якості [2]. У педагогічному сенсі якість освіти – це її орієнтація не тільки на засвоєння учнями певної суми знань, а й на розвиток особистості, пізнавальних здібностей, життєво важливих компетенцій та особистісних якостей. При такому підході будь-які форми, методи, технології розглядаються в контексті з головним завданням освіти – забезпечити максимально сприятливі умови для освіти, самоосвіти і розвитку особистості.

Між тим, стихійні інноваційні зміни далеко не завжди приводять до позитивних результатів. Це і обумовлює необхідність особливого виду діяльності – професійно-педагогічного проектування, у рамках якого зберігаються базові пріоритети освіти і враховуються соціокультурні зміни у суспільстві. Для викладачів стає особливо важливим навчитися проектувати освітній процес, передбачати його результати. Професійно-педагогічне проектування дозволяє якісно провести підготовку до впровадження педагогічного нововведення, передбачити майбутні зміни, оцінити їх очікуваний ефект, наслідки та значення.

Метою написання статті є аналіз та характеристика професійно-педагогічного проектування у вузівській освіті.

На думку І. Колесникової, необхідність масового освоєння основ проектувальної діяльності пов'язана також з особливостями сучасної освіти [1]. Разом із втіленням у життя принципу безперервності освіти змінюється характер мотивації і знань, необхідних людині на кожному етапі її життя. Щоб встигнути за розвитком науки, викладачам доводиться стикатися з дедалі більшим обсягом інформації. Основною проблемою

освіти стає не засвоєння постійно зростаючого обсягу знань, а орієнтація в зростаючому потоці інформації, а також пошук знання, якого немає, але потребу в якому людина відчуває. Швидко старіння наукових відомостей змушує шукати джерело нових знань безпосередньо усередині системи освіти та освітніх процесів. Таким джерелом є проектування.

Розглядаючи професійно-педагогічне проектування як засіб підвищення якості вищої освіти, необхідно, перш за все, звернутися до історії його розвитку в контексті становлення проектувальної діяльності в цілому.

В еволюції проблеми проектування Н. Яковлева виділяє три періоди. У перший період (з античності до 20-х років XX століття) проектування перетворилося на самостійний вид діяльності, склалася його ідеологія, почали розроблятися методи; у другий період (з 20-х до 50-х років XX століття) воно стало предметом спеціальних наукових досліджень; у третій період (з 50-х років XX століття по теперішній час) перестало бути суто технічною ланкою знання й поширилося на соціальні науки, у тому числі й педагогіку [3].

Людина познайомилась з проектною діяльністю набагато раніше, ніж це може здатися на перший погляд. Філософи відзначають, що проектна активність свідомості носить вроджений характер. Вже на ранніх етапах розвитку суспільства вона виявлялася на рівні ремесла, створення міфів, дитячих ігор. Проектування як особливий вид активності засноване на природному умінні людини (на відміну від тварин) подумки створювати моделі „потрібного майбутнього” (Н. Бернштейн) і втілювати їх у життя.

Звернення до проектування в сфері освіти почалося ще в епоху Відродження, в період боротьби буржуазії проти феодальної ідеології і засилля церкви, коли гуманістами Ф. Рабле, Т. Мором, Т. Кампанелла та іншими створювалися проекти нового суспільства, культурно-педагогічні цінності і знання якого стали б загальним надбанням. У 30-50-і роки XX століття в педагогіці з'являються звернення до проектування як вельми специфічного способу вирішення тих чи інших педагогічних проблем. У 50-60-х роках стали проектуватися зміст, цілі, програми, технічні засоби навчання, діяльність викладачів і учнів. Новий виток поняття проектування в освіті став активно розроблятися в кінці 80-х років XX століття і спочатку був пов'язаний з розробкою та проведенням організаційно-діяльнісних ігор (Н. Алексєєв, Ю. Громико, С. Краснов, Г. Щедровицький та інші). Фактично в проектуванні виділяються (В. Радіонов, В. Гаспарський, Н. Алексєєв) дві характеристики, що відрізняють його від інших типів діяльності: ідеальний характер дії (діяльнісний аспект проектування) і його націленість на появу чогось в майбутньому (продуктивний аспект проектування).

Якщо проаналізувати особливості історичних періодів, ми побачимо, що ідея проектування завжди актуалізується в епохи змін. На сучасному етапі розвитку суспільства, який характеризується рухливістю й

мінливістю, проектний тип культури починає домінувати, він стає одним з центральних культурних механізмів перетворення дійсності. У проектній діяльності простежується з'єднання технократичного і гуманітарного, дослідного і прогностичного, інформаційно-освітнього та соціально-перетворювального начал. Це дозволяє говорити про проголошення проектної культури як основи нової освітньої парадигми XXI століття.

Проектна діяльність містить у собі великі можливості; її розвиваюча функція заснована:

- на продуктивності уяви, яка творить суб'єктивну реальність і програмує дії щодо зміни того чи іншого об'єкта;
- на силі і свободі творчості;
- на логічності, послідовності спільної з іншими людьми креативної діяльності;
- на стимулі до розвитку соціальної активності;
- на емоційному збагаченні свого життя, пов'язаному з відчуттям здатності до перетворення дійсності;
- на можливості отримати поряд з предметним ще й педагогічний результат у вигляді важливих для життя особистісних збільшень [1, с. 4].

У певному сенсі проектування являє собою особливий погляд на майбутню педагогічну реальність відповідно до сучасних вимог і ціннісних орієнтацій самого педагога.

Педагогічне проектування як самостійна поліфункціональна педагогічна діяльність має багаті можливості для розвитку суб'єктів освітніх систем. Ці можливості реалізуються, якщо процес педагогічного проектування будується: на усвідомленні реальних потреб у перетвореннях, з опорою на попередні досягнення всіх суб'єктів освітньої системи та системи як цілісного самоорганізованого організму, з урахуванням наявних духовних, інтелектуальних і матеріальних ресурсів на основі досягнень педагогічної науки [4, с. 24].

Педагогічне проектування – це знаходження способу переходу від реального стану до ідеального. Це не просто передбачення, засноване тільки на особистому досвіді і інтуїції; воно ґрунтується на вивченні сутності педагогічних закономірностей, психологічних особливостей розвитку особистості, досліджень в педагогічній області, на формуванні власних педагогічних умінь, цілеспрямованому розвитку здатності до взаємодії. Крім того, проектування залежить від розуміння його логіки і сутності кожного етапу.

Дослідження педагогічного проектування як системи дозволило нам виявити такі педагогічні умови проектувальної діяльності:

- наявність позитивної мотивації викладача;
- наявність проектувальної компетенції педагога;
- створення середовища для здійснення проектування;
- моніторинг проектувальної діяльності.

У модель майбутньої діяльності ми вкладаємо такий зміст: – це цілеспрямований процес з чіткою структурою, певними завданнями, в

результаті якого студенти набувають систему знань, умінь і навичок, загальні професійно значущі якості особистості, що переходять у компетенції, відповідні вимогам сучасного суспільства, що забезпечують професійне становлення, необхідні для творчої діяльності, подальшої самоосвіти і саморозвитку.

Проектування моделі здійснюється відповідно до принципів: людських пріоритетів, діагностичного визначення мети, поетапності, саморозвитку, продуктивності, системності, за умови реалізації дослідницької, аналітичної, прогностичної, перетворюючої функцій педагогічного проектування.

Загальний алгоритм проектування такої моделі зводиться до чотирьох етапів: мотиваційний етап, настановний етап, діяльнісний етап, корекційний етап [5].

Проектуючи освітній процес, не слід забувати, що провідною характеристикою є його цілеспрямованість, а джерелом цілей виступають особистість учня, суспільство і держава. Мета є системоутворюючим елементом. Саме в силу цього положення цілі визначають загальний зміст освітнього процесу, безпосередніми суб'єктами якого є викладачі та студенти. Кожен із суб'єктів має свою, але узгоджену об'єднану мету, представлену у формі певних результатів. Мотивація і діяльність кожного з суб'єктів визначає продуктивність освітнього процесу. Саме тому „вміння вчитися” висувається як одна з найважливіших вимог до сучасної освіченої людини. Це підтверджується не тільки всезростаючою роллю студента в реалізації навчального процесу, а й істотно змінюються статусом викладача. Ще в ХХ столітті передача викладачем своїх знань студенту вважалася метою педагогічної діяльності, оскільки оволодівши ними, випускник вузу міг успішно трудитися довгі роки. Але вже в другій половині минулого століття темпи змін, що відбуваються, настільки зросли, що отриманих в процесі навчання знань стало недостатньо. Щоб не стати професійно некомпетентним, випускник вузу повинен постійно оновлювати отримані знання. У зв'язку з цим роль викладача вищої школи сьогодні все більш зміщується в сферу організації умов творчої діяльності студента, розвитку в нього умінь самостійного пошуку істини. Викладач надає систематичність і логічність освітнього процесу за рахунок вмілого підбору форм, способів, методів і засобів навчання. Розкриття змісту кожного із зазначених елементів (крім суб'єктів освітнього процесу) у вигляді описів їх сутності, сенсу, взаємних зв'язків є результатом педагогічного проектування.

У найзагальнішому вигляді можна сказати, що потреби в педагогічному проектуванні виникають у зв'язку з необхідністю в конструктивному вирішенні протиріч між різноманітним індивідуально-особистісним запитом людей і обмеженими можливостями освітніх систем і процесів; між можливостями педагогічних процесів і зовнішніми вимогами до цих процесів; між тенденціями розвитку освітніх систем і педагогічних процесів і сформованими традиційними видами освітніх

систем. Педагогічне проектування завжди загострено на створенні педагогічних умов, в яких дійсно можлива ефективна взаємодія суб'єктів педагогічного процесу.

Підсумовуючи вищесказане та ґрунтуючись на теорії і практиці застосування педагогічного проектування в вищій школі, ми вважаємо, що ефективність взаємодії суб'єктів освітнього процесу зростає при виконанні такого комплексу педагогічних умов, під яким ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних заходів освітнього процесу, дотримання яких забезпечує досягнення заздалегідь запланованих цілей і завдань навчання:

1. Поєднання особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів у процесі організації навчальної та позанавчальної діяльності студентів.

2. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладачів і студентів, яка визначає положення студента в освітньому процесі як активного суб'єкта діяльності.

3. Поєднання колективних, групових та індивідуальних форм організації освітнього процесу.

4. Стимулювання пізнавальної активності студентів при навчанні, яке представляє собою проектування учнями власної навчальної діяльності.

5. Здійснення моніторингу.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в аналізі особливостей педагогічного проектування, змістовних, структурних і функціональних компонентів цього педагогічного феномена, що дозволять визначити основні елементи методики формування проєктивних умінь у майбутніх інженерів-педагогів, розробити й обґрунтувати критерії та рівні готовності студентів до проєктно-педагогічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Колесникова І. Педагогічне проектування : навч. посіб. для вищ. навч. закладів / І. А. Колесникова, М. П. Горчакова-Сибірська; під ред. В. А. Сластенина, І. А. Колесникової. – [3-е вид., стер.]. – М. : Видавничий центр „Академія”. – 2008. – 288 с. **2. Закон України „Про вищу освіту”** : наук.-практ. коментар ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : СДМ „Студіо”, 2002. – 323 с. **3. Яковлева Н.** Педагогічне проектування : навч.-практ. посіб. – Челябінськ : Изд-во ЧДПУ. – 2001. – 124 с. **4. Докучаєва В.** Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі / В. Докучаєва. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 304 с. **5. Докучаєва В.** Діагностика проєктувальної компетентності майбутнього педагога / В. В. Докучаєва // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – № 5 : Пед. науки. – Ч. 1. – С. 120 – 130.

Литвиненко О. В. Професійно-педагогічне проектування навчального процесу у ВНЗ

У статті автор розглядає особливості професійно-педагогічного проектування, змістовних, структурних і функціональних компонентів

цього педагогічного феномена. Розглянуто мету, об'єкт, предмет, методи і результати проектно-педагогічної діяльності.

Ключові слова: проект, професійно-педагогічне проектування, проектно-педагогічна діяльність, проєктивні уміння.

Литвиненко А. В. Профессионально-педагогическое проектирование учебного процесса в вузе

В статье автор рассматривает особенности профессионально-педагогического проектирования, содержательных, структурных и функциональных компонентов этого педагогического феномена. Рассмотрены цели, объект, предмет, методы и результаты проектно-педагогической деятельности.

Ключевые слова: проект, профессионально-педагогическое проектирование, проектно-педагогическая деятельность, проективные умения.

Litvinenko O. V. Occupational and Pedagogical Projecting in Higher Education

The peculiarities of the occupational and pedagogical projecting, intensional, structural and functional components of this pedagogical phenomenon are examined by the author. The aims, the object, the subject, the methods and the results of the projective and pedagogical activity are examined.

Key words: project, occupational and pedagogical projecting, projective and pedagogical activity, projective skills.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.046

М. А. Павленко, П. Г. Бердник, Ю. В. Данюк

**РАЗРАБОТКА МЕТОДИКИ СКВОЗНОЙ ТЕМАТИКИ
ВЫПОЛНЕНИЯ КУРСОВЫХ И АТТЕСТАЦИОННЫХ РАБОТ
ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ВОЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КАЧЕСТВ СПЕЦИАЛИСТА ПО ПРОФИЛЮ ПОДГОТОВКИ**

Постановка проблемы. Подготовка специалистов военного профиля является весьма специфичным образовательным процессом. Его специфика заключается в том, что подготовка офицера содержит два обязательных компонента: так с одной стороны, выпускники должны быть высококвалифицированными специалистами инженерного профиля, а с другой стороны, они должны отвечать жестким требованиям, которые предъявляются к профессиональному военному. В таких условиях